МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Галузі знань: 22 «Охорона здоров'я»

Складник освіти: післядипломна освіта, спеціалізація

Спеціальність: «Хірургія серця і магістральних судин»

Попередня освіта: Лікарі- хірурги серцево-судинні, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю

Професійна кваліфікація: лікар-спеціаліст

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ ЗДМФУ
Голова Вченої ради
_____ / проф. Юрій КОЛЕСНИК
(протокол № 5 від « 24 » грудень 2024 р)
Програма підготовки вводиться в дію з 25.12.2024 р.
_____ / проф. Юрій КОЛЕСНИК
(наказ № 447 від « 25 » грудень 2024 р)

Запоріжжя 2024

ПЕРЕДМОВА

Програму підготовки з підвищення кваліфікації зі спеціальності **«Хірургія серця і магістральних судин»** складено робочою групою, відповідно до Наказу МОЗ України від 25.07.2023 р. № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» (із змінами) від 14 липня 2021 р. № 725, Наказу МОЗ України від 22.07.1996 р. № 166 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів та фармацевтів (провізорів)» (із змінами), Наказу МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» (із змінами).

Затверджено рішенням Вченої ради Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, протокол № 5 від 24.12.2024 р. Введено в дію Наказом ректора Університету № 447 від 25.12.2024 р.

Керівник робочої групи:

Никоненко О.С. – д.мед.н., академік НАМН України, професор кафедри хірургії 1 Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

Робоча група:

1. Осауленко В.В. – к.мед.н., доцент кафедри хірургії 1 Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
2. Поліщук Д.В. – к.мед.н., асистент кафедри хірургії 1 Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

Рецензії-відгуки:

1. Завгородній С.М. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри загальної хірургії та післядипломної хірургічної освіти Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
2. Клименко А.В. – д.мед.н., завідувач кафедри факультетської хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;

І. ВСТУП

1. Післядипломна освіта: основним завданням циклів спеціалізації, є отримання та удосконалення професійних знань і навичок шляхом оновлення наявних та отримання нових теоретичних і практичних знань, необхідністю освоєння сучасних та нових методів вирішення професійних завдань, формування і закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих в результаті теоретичної підготовки, необхідністю вивчення світового досвіду.

2. Попередня освіта перелік освітніх програм: лікарі- хірурги серцево-судинні, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю згідно наказу МОЗ України від 25 липня 2023 року № 1347«Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями»

3. Програма підготовки з підвищення кваліфікації – проходження циклу спеціалізації за спеціальністю «Хірургія серця і магістральних судин» проводиться за програмою підготовки затвердженою Вченою радою ЗДМФУ, та розробленими на їх основі робочими програмами та навчальними планами затвердженими на Вченій раді Навчально-наукового інституту післядипломної освіти.

4. Слухачі, які виконали навчальний план та програму спеціалізації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікар-спеціаліста із кваліфікації «Хірургія серця і магістральних судин».

ІІ. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Складник освіти	Післядипломна освіта, спеціалізація
Спеціальність	Хірургія серця і магістральних судин
Кваліфікація	Лікар-спеціаліст
Передумови вступу	Лікарі- хірурги серцево-судинні, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю
Форма проходження	Очна та дистанційна участь в режимі реального часу
Мова	Українська
Академічні права	Робота на посадах лікар-спеціаліст за спеціальністю «Хірургія серця і магістральних судин» у лікарняних закладах та закладах охорони здоров'я. Безперервний професійний розвиток, цикли тематичного удосконалення
Моніторинг та оцінювання	Наказ МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» (із змінами), Наказ МОЗ України від 22.07.1996 р. № 166 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів та фармацевтів (провізорів)» (із змінами)
Обсяг програми	4 місяці (624 години / 20,8 кредитів ЄКТС) лікарів-хірургів серцево-судинних, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю. Відповідно до Наказу МОЗ України від 25.11.2022 № 2136 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями»

ІІІ. ПЕРЕЛІК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров’я за спеціальністю «Хірургія серця і магістральних судин», або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	**ЗК 1.** Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці. **ЗК 2.** Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності. **ЗК 3.** Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня. **ЗК 4.** Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами. **ЗК 5.** Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп’ютерною технікою. **ЗК 6.** Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці. **ЗК 7.** Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка). **ЗК 8.** Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров’я суспільства, сприяти підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти і т. д.). **ЗК 9.** Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності. **ЗК 10.** Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані. **ЗК 11.** Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень. **ЗК 12.** Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

	ЗК 13. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, домедичної допомоги за міжнародними протоколами. **ЗК 14.** Знати покази, протипокази, побічні дії препаратів які використовуються в лікарській практиці та побічну дію з боку препаратів, які приймаються пацієнтом системно.
Професійні компетентності (ПК)	**ПК 1.** Знання анатомо-фізіологічних особливостей клінічної анатомії, оперативної хірургії судин та функціонування серцево-судинної системи у дорослих та дітей різних вікових груп, рубіжних станів. **ПК 2.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань серцево-судинної системи та їх ускладнень у дорослих та дітей різних вікових груп. **ПК 3.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань серця та магістральних артерій у дорослих та дітей різних вікових груп. **ПК 4.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування вроджених та набутих хвороб серцево-судинної системи у дорослих та дітей різних вікових груп. **ПК 5.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування хвороб при порушенні мозкового кровообігу внаслідок патології екстра краніальних судин та їх ускладнень у різних вікових груп. **ПК 6.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування гострих захворювань – тромбозів та емболії магістральних судин та їх ускладнень у різних вікових груп. **ПК 7.** Здатність проводити профілактику, діагностику та лікування гострих тромбозів магістральних вен і їх тромбоемболічних ускладнень у різних вікових груп з урахуванням всіх факторів ризику, особливо в умовах ліжкового режиму та ковід-інфекції. **ПК 8.** Здатність проводити діагностику та лікування травм серця та магістральних судин в мирний час та особливості їх ускладнень у дорослих та дітей різних вікових груп при вогнепальних ушкодженнях в умовах воєнного стану. **ПК 9.** Володіння принципами раціонального харчування, диспансеризації здорових і хворих дорослих та дітей з метою профілактики серцево-судинних захворювань.

	ПК 10. Здатність аналізувати дані додаткових інструментальних методів дослідження з метою профілактики, діагностики та лікування захворювань і ускладнень серцево-судинної системи у різних вікових груп. **ПК 11.** Здатність до визначення показань для проведення рентген-ендоваскулярних втручань при вибору методу необхідного хірургічного втручання в алгоритмі лікування у пацієнтів кардіохірургічного профілю. **ПК 12.** Спроможність надання хірургічної спеціалізованої допомоги та знання діагностико-тактичного алгоритму у пацієнтів кардіохірургічного профілю. **ПК 13.** Здатність до визначення тактики ведення хворих з патологією серця та магістральних судин, що підлягають диспансерному нагляду. **ПК 14.** Здатність до проведення експертизи працездатності при захворюваннях серця та магістральних судин у різних вікових груп. **ПК 15.** Демонструвати вміння організувати спеціалізовану медичну допомогу хворим з патологією серця та магістральних судин. **ПК 16.** Демонструвати вміння провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого з патологією серця та магістральних судин, визначити необхідний обсяг лабораторних, функціональних та інших спеціальних досліджень, організувати своєчасне їх виконання. **ПК 17.** Демонструвати вміння чітко визначити важкість стану хворого та обсяг проведення заходів інтенсивної терапії. **ПК 18.** Демонструвати вміння проводити диференційну діагностику захворювань серця та магістральних судин. **ПК 19.** Демонструвати вміння надати невідкладну допомогу хворим (непрямий масаж серця, інтубація трахеї, ШВЛ мішком та маскою, проведення дихання з постійним позитивним тиском, введення медикаментів для інтенсивної терапії).

За результатами опанування програми з підвищення кваліфікації з циклу спеціалізації «Хірургія серця і магістральних судин» лікар досягає наступних

програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання

ПРН 1. Збирати повний анамнез життя й хвороби. Проводити цілеспрямоване клінічне обстеження різних вікових груп по органам та системам, в тому числі огляд хворого, аускультацію серця, грудного та черевного відділу аорти, пальпацію та аускультацію магістральних артерій та вен.
ПРН 2. Виділяти та фіксувати провідний клінічний симптом або синдром. Встановлювати найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання. Оцінювати інформацію щодо діагнозу в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу, застосовуючи стандартну процедуру, використовуючи знання про функціональні особливості серцево-судинної системи, анатомо-фізіологічні та вікові особливості на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень.
ПРН 3. Призначати й аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження. Оцінювати інформацію з метою проведення диференційної діагностики захворювань, використовуючи знання про функціональні особливості серцево-судинної системи, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень.
ПРН 4. Призначати режим раціонального харчування для різних вікових груп, а також визначати необхідне відповідне лікувальне харчування хворих на серцево-судинні захворювання.
ПРН 5. Визначати необхідний режим праці та відпочинку при лікуванні хворих на захворювання магістральних судин в умовах закладу охорони здоров'я, вдома у хворого та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах.
ПРН 6. Визначити необхідний обсяг лікування й тактику ведення хворого залежно від конкретної клінічної ситуації. Визначити показання до госпіталізації за профілем та організувати її.
ПРН 7. Виділяти провідний клінічний синдром або невідкладний стан потерпілого/постраждалого за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, в закладі охорони здоров'я), у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації, у польових умовах, в умовах нестачі інформації й обмеженого часу, використовуючи стандартні методики фізикального обстеження та можливого анамнезу, знання про функціональні особливості серцево-судинної системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
ПРН 8. Обирати тактику надання екстреної медичної допомоги на

догоспітальному етапі, в закладі охорони здоров'я, в умовах надзвичайної ситуації, в т.ч. у польових умовах на підставі провідного клінічного синдрому (тяжкості стану) та діагнозу невідкладного стану за стандартними схемами/протоколами.
ПРН 9. Надавати екстрену медичну допомогу на підставі провідного клінічного синдрому (тяжкості стану) та діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу згідно з визначеною тактикою, використовуючи стандартні схеми/протоколи.
ПРН 10. Організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення та військовослужбовців в умовах надзвичайної ситуації, в т.ч. у польових умовах, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.
ПРН 11. Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувальної установи чи вдома на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта, використовуючи знання про пацієнта, анатомо-фізіологічні та вікові особливості, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та використовуючи стандартні методики.
ПРН 12. Здійснювати всі етапи диспансеризації закріпленого контингенту населення, формувати групи диспансерного нагляду, організовувати лікувально-оздоровчі заходи диференційовано від групи диспансеризації. Здійснювати аналіз стану здоров'я певного контингенту на підставі офіційних даних шляхом співставлення з середньостатистичними показниками.
ПРН 13. Визначати наявність та ступінь обмежень життєдіяльності, виду, ступеню та тривалості непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг.
ПРН 14. Досліджувати обсяги та результативність діяльності лікаря-хірурга серцево-судинного закладу охорони здоров'я в динаміці та при співставленні їх з середньо статичними в сфері діяльності. Проводити відбір та використовувати уніфіковані, в тому числі європейські клінічні протоколи щодо надання спеціалізованої медичної допомоги, що розроблені на засадах доказової медицини. Приймати участь у розробці локальних протоколів надання медичної допомоги.
ПРН 15. Організовувати роботу медичного персоналу в підрозділі, закладі. Взаємодіяти з колегами у своєму закладі та в інших закладах охорони здоров'я, підлеглими та керівниками; організовувати взаємодію з організаціями та

установами поза сектором охорони здоров’я; формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів. Застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров’я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.
ПРН 16. Демонструвати вміння призначити необхідний обсяг лабораторних, рентгенологічних та інших спеціальних досліджень, організувати своєчасне їх виконання, інтерпретувати результати загальних та спеціальних методів дослідження, робити на основі цих даних узагальнення та практичні висновки, проводити диференційну діагностику серцево-судинних захворювань у дорослих та дітей.
ПРН 17. Визначати характер лікування захворювання (консервативне, оперативне) та його принципи, обґрунтувати тактику медикаментозного і оперативного лікування, обґрунтувати покази до проведення операції з урахуванням стану хворого, необхідності передопераційної підготовки та методів знеболення.
ПРН 18. Проводити діагностику невідкладних станів, визначати тактику надання екстреної медичної допомоги та надавати невідкладну допомогу в термінальних ситуаціях.
ПРН 19. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів, використовуючи стандартну технологію. Готувати звіти про особисту виробничу діяльність, використовуючи офіційні облікові документи за типовою формою.
ПРН 20. Проводити епідеміологічні й медико-статистичні дослідження здоров’я населення; обробку державної, соціальної, економічної та медичної інформації за будь-яких обставин із використанням стандартних процедур, сучасні комп’ютерні інформаційні технології зокрема.
ПРН 21. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
ПРН 22. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами й обов’язками, постійно підвищувати професійний і культурний рівні.

Матриця відповідності професійних компетентностей лікаря зі спеціальності «Хірургія серця і магістральних судин» програмним результатам навчання

ПНР / ПК	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1	*	*		*								*		*						*		
2	*	*		*		*		*						*		*						
3	*	*		*				*	*					*			*					
4	*			*				*								*						
5	*			*										*								
6		*		*				*	*							*	*					
7	*	*	*			*	*		*		*	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*
8						*		*			*	*				*				*		
9			*	*																		
10								*						*		*						
11				*							*	*	*						*	*	*	
12	*		*	*				*	*								*					
13			*		*	*																
14			*	*																		
15				*		*			*			*	*				*		*	*	*	
16																						
17			*						*	*			*	*			*		*		*	
18				*				*	*											*		
19																		*				

IV. Перелік компонентів програми підготовки з циклу спеціалізації «Хірургія серця і магістральних судин»

Для лікарів-хірургів серцево-судинних, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю (4 місяці / 624 години / 20,8 кредитів ЄКТС):

Код н/д	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів/ годин	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові компоненти			
ОК 1	Клінічна анатомія серця і судин. Аномалії внутрішньогрудного розташування серця.	0,80/24	залік
ОК 2	Променеві методи діагностики захворювань серця і судин. Інвазивні методи діагностики хвороб серця. Ангіографія, коронаровентрикулографія.	2,00/60	залік
ОК 3	Показання і протипоказання до інтервенційної діагностики. Принципи діагностики патофізіологічних, гемодинамічних та морфологічних змін у пацієнтів з ішемічною хворобою серця.	1,07/32	залік
ОК 4	Формування діагнозу та показань до операції у пацієнтів кардіохірургічного профілю. Розрахунки ризиків втручання, шкали розрахунку ризиків.	0,60/18	залік
ОК 5	Передопераційна підготовка та післяопераційне ведення пацієнтів з серцево-судинними захворюваннями.	1,33/40	залік
ОК 6	Класичне аорто-коронарне шунтування з використанням аутовенозних шунтів. Шунтування з використанням артеріальних шунтів. Аорто-коронарне шунтування на працюючому серці. Загальнохірургічна тактика ведення пацієнтів після аорто-коронарного шунтування.	2,13/64	залік
ОК 7	Стентування коронарних артерій. Типи ендопротезів. Стенти з медикаментозним покриттям. Передопераційна підготовка та післяопераційне ведення пацієнтів.	2,13/64	залік

ОК 8	Вроджені вади серця. Загальні питання. Принципи діагностики та лікування.	1,13/34	залік
ОК 9	Порушення ритму та провідності серця. Принципи діагностики та хірургічного лікування.	1,33/40	залік
ОК 10	Гострі захворювання та пошкодження серця та магістральних судин.	1,13/34	залік
ОК 11	Закриті та відкриті травми серця. Травми магістральних судин. Хірургічна тактика, операційні доступи.	1,60/48	залік
ОК 12	Гострий інфаркт міокарда. Хірургічне лікування.	1,07/32	залік
ОК 13	Тромбоемболія легеневої артерії. Відкрита тромбемболектомія. Тромболізис. Тромбози та емболії магістральних артерій.	1,53/46	залік
ОК 14	Спеціальні екстракорпоральні методики: гемосорбція, плазмаферез, імуносорбція, ЕКМО.	1,33/40	залік
Додаткові компоненти			
ДК 1	Проблеми СНІДу та вірусних гепатитів	0,27/8	залік
ДК 2	Туберкульоз	0,27/8	залік
ДК 3	Запобігання насильству в сім’ї	0,27/8	залік
ДК 4	Невідкладна медична допомога при надзвичайних ситуаціях	0,27/8	залік
ДК 5	Медичне право	0,27/8	залік
Атестація		0,27/8	іспит
Разом		**20,8/624**	

V. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА

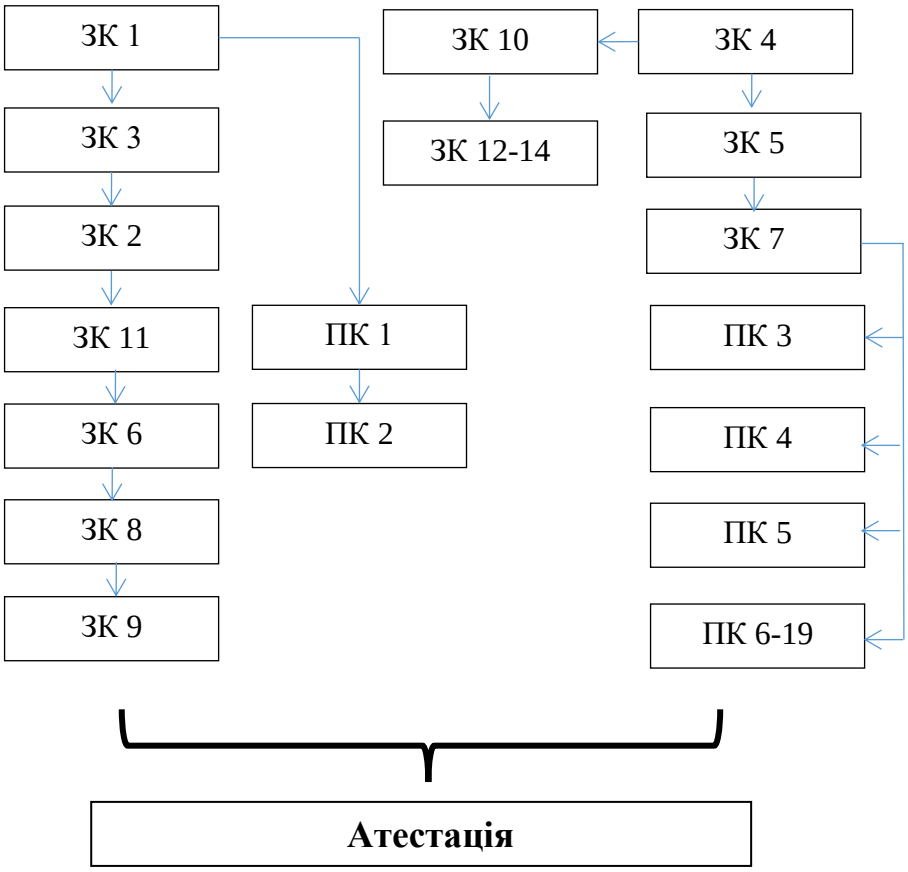

VI. АТЕСТАЦІЯ

Атестація на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання зі спеціальності «Хірургія серця і магістральних судин» підлягають особи, що пройшли цикл спеціалізації. Склад атестаційної комісії, яка проводить атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікар-спеціаліст формується закладом вищої (післядипломної) освіти.

До атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання зі спеціальності «Хірургія серця і магістральних судин», допускаються слухачі які повністю виконали програму підготовки.

Допуск до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок оформлюється наказом ректора закладу вищої освіти.

Атестація лікарів включає:

- іспит з оволодіння практичними навичками;
- співбесіда.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 5-ти бальною (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 1–2 – «незадовільно») і вербальною («зараховано», «не зараховано») системами.

Види контролю: поточний, підсумковий, самоконтроль, атестація.

За результатами атестації з присвоєнням звання «лікар-спеціаліст» комісія приймає такі рішення: присвоїти або відмовити у присвоєнні звання «лікар-спеціаліст» з конкретної лікарської спеціальності. За результатами позитивної атестації на підставі рішення атестаційної комісії лікарям, видається сертифікат встановленого зразка.

VII. ЛІТЕРАТУРА

1. Кобза І. Сучасні методи діагностики та лікування травм артерій дітей і дорослих: навч. посіб. для студентів мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації, лікарів-інтернів і лікарів загальної практики / І. Кобза, В. Петров; рец.: Ю. І. Мазур, Р. А. Жук ; Львів. нац. мед. ун-т ім. Д. Галицького. - Львів : Манускрипт, 2020. - 64 с.

2. Ендоскопічна хірургія : навч. посіб. для студентів старших курсів мед. закл. вищ. освіти, лікарів-інтернів, резидентів, слухачів закл. післядиплом. освіти, які готують фахівців у галузі "Охорона здоров'я" зі спец. "Хірургічні хвороби" / В. М. Запорожан [та ін.] ; за ред.: проф. В. М. Запорожана, проф. В. В. Грубніка. - Київ : ВСВ "Медицина", 2019. - 592 с.

3. Шаповал С. Д. Гнійно-септична хірургія: навч. посіб. для лікарів-інтернів, слухачів, студентів старших курсів мед. ун-тів та акад., лікарів-практиків і науковців хірург. профілю та терапевт. профілю / С. Д. Шаповал. - Київ : ВСВ Медицина, 2019. - 192 с.

4. Невідкладна хірургія органів черевної порожнини (стандарти організації та професійно орієнтовані алгоритми надання медичної допомоги) : посібник / за ред.: П. Д. Фоміна, О. Ю. Усенко, Я. С. Березницького. - Київ : Бібліотека Здоров'я України, 2018. - 354 с.

5. Хірургія : нац. підруч / Я. С. Березницький [та ін.] ; за ред.: проф. Я. С. Березницького. - Вінниця : Нова книга, 2020. - 528 с.

6. Хірургія : підручник у 2 т. Т. 1 / С. О. Бойко [та ін.] ; за ред. проф.: П. Г. Кондратенка, В. І. Русина. - Вінниця : Нова книга, 2019. - 704 с

7. Хірургія : підручник у 2 т. Т. 2 / С. О. Бойко [та ін.] ; за ред. проф.: П. Г. Кондратенка, В. І. Русина. - Вінниця: Нова книга, 2019 . - 704 с.

8. Військово-польова хірургія : підруч. для студентів закл. вищ. освіти з мед. спец. / за ред.: В. Є. Коріка, С. А. Жидкова, В. С. Богдан. - Київ : ЦУЛ, 2018. - 325 с.

9. Зміни якості життя та критерії ефективності аортокоронарного шунтування в пацієнтів зі стабільною ішемічною хворобою серця і збереженою фракцією

викиду лівого шлуночка / Ю. А. Борхаленко, О. Й. Жарінов, К. О. Міхалєв [та ін.] // Кардіохірургія та інтервенційна кардіологія. – 2018. – № 2. – С. 14–23.

10. Мазур А. П. Порушення системи гемостазу під час коронарного шунтування на працюючому серці / А. П. Мазур, П. В. Гурін, М. М. Бабіч // Клінічна хірургія. – 2019. – Т. 86, № 7. – С. 23–26.

11. Предиктори виникнення пізніх ускладнень після аортокоронарного шунтування в пацієнтів зі стабільною ішемічною хворобою серця / І. В. Шклянка, О. Й. Жарінов, К. О. Міхалєв [та ін.] // Кардіохірургія та інтервенційна кардіологія. – 2018. – № 4. – С. 5–16. 22.

12. Предиктори ранніх післяопераційних ускладнень після шунтування вінцевих артерій у пацієнтів зі стабільною ішемічною хворобою серця / О. А. Єпанчінцева, О. Й. Жарінов, К. О. Міхалєв, Б. М. Тодуров // Український кардіологічний журнал. – 2018. – № 3. – С. 60–75.

13. Скибчик В. А. Клінічний перебіг та ремоделювання лівого шлуночка в пацієнтів з гострим інфарктом міокарда з елевацією сегмента ST після первинного стентування коронарних артерій / В. А. Скибчик, Ю. П. Мелень // Кардіохірургія та інтервенційна кардіологія. – 2019. – № 1. – С. 21–28.

14. Гиндич, П. А. (2023). Оцінка віддалених результатів застосування металевих стентів та біодеградуючої стент-платформи у хворих на ішемічну хворобу серця. Шпитальна хірургія. Журнал імені Л. Я. Ковальчука, (1), - С. 69–72.

15. Каменщик А.В. Прогнозування розвитку клапанного фіброзу у дітей з двостулковим аортальним клапаном серця / А.В. Каменщик // Східноукраїнський медичний журнал. - 2019. - Т. 7, № 3. - С. 276-284.

Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

(офіційні сайти та інформаційні портали)

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rada.gov.ua/.

2. Державний експертний центр ЛЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dec.gov.ua/.
3. Державний реєстр ЛЗ (Експертний центр ЛЗ) [Електронний ресурс]. –Режим доступу : http://www.drlz.kiev.ua/.
4. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.drlz.com.ua.
5. Довідник лікарських засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.drlz.kiev.ua/.
6. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/.
7. Кабінет Міністрів України (урядовий портал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/.
8. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/.
9. Національний перелік ОЛЗ (МОЗ України) [Електронний ресурс]. –Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_naclist/.
10. Сайт Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками: http://www.diklz.gov.ua/control/main/uk/index.